

Podzimní sonety

Josef Svatopluk
Machar

Josef Svatopluk Machar

Podzimní sonety

J. S. MACHAR:
PODZIMNÍ SONETY.
(PSÁNY NA PODZIM 1892.)
V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA J. OTTY NAKLADATELSTVÍ
1894.

Václavu Kratochvílovi.

Obsah

Sonet dedikační

Sonet – prolog

Sonet genrový

Sonet z ciziny

Sonet říjnový

Sonet z literárního života českého

Sonet o našich výtečnících

* * *

Sonet pro nevěstu

Sonet z procházky

Sonet o různé tragice

Sonet o bílém dravci

Sonet z vlaku

Sonet na prastarý motiv

Sonet z měsíční noci

Sonet idyllický o dušičkách

Zenonu ryt. Przesmyckému (Miriamovi)

Sonet z Alp

Sonet o dějinách sonetu

Sonet v listopadu

Sonet z vesnice

Lvu N. Tolstému

Sonet o chocholouši

Sonet z listopadové půlnoci

Sonet intimní

Sonet – podobizna

Sonet o západu slunce v listopadu

* * *

Sonet z podzimního večera

Sonet o staré bolesti

Sonet kosmický

Sonet didaktický

Sonet o slávě

Sonet o minulosti

Sonet – recept pro získání zvučného jména

Sonet melancholický

Sonet o peripetii v životě

Sonet sarkastický

Sonet o kulturním člověku

Sonet pro přítele

Sonet časový

Sonet nihilistický

Sonet o sobě

Sonet – epilog

Sonet dedikační.

Hle, taková je vděčnost poetů!
K nim dobrý člověk důvěřivě chvátá
a co má v srdci, má i na retu,
a v srdci plno poctivého zlata.

Ten milý poet dá Ti v odvetu
– a tu je vděčnost jeho vrchovatá! –
pochybných hořkých hrstku sonetů,
podzimní sklizeň jeho právě sžatá.

Jak málo je to – sám nejlépe vím...
Však co lze jenom sklízet na podzim
a v cizí půdě, vzduchu nezdravém?

A Ty, jenž jsi to všecko klíčit zřel
a zrát, když jsi tak věrně se mnou šel,
vem to jen všecko nyní, bratře, vem!

Sonet – prolog.

Včera, či předevírem ještě snad
jsem viděl někde vlaštovici,
a dnes už podzimní a šedý chlad
se roztahuje po ulici.

Z těch oken, kde klid mrtvý v letě vlád',
hlas piana zní řinkající;
v křiklavých barvách tone městský sad,
a k zemi padá listí mokvajících.

Je čas tu ozářených promenad,
rým zlobných, mlh, jež houstnou v šeru
a zoufanlivých podvečerů

a marných starých želů z marných ztrát
a litování uprchlého žití,
jež přec snad mohlo více jasu míti...

Sonet genrový.

Ten modrý arch – sta hromů – teď ho stih'
v rozkvětu síly... vztek a vzdor tu marný,
svlek' uniformu, hluboce si vzdych',
pensisty život začal jednotvárný.

Dni jako moře... každý smuten, tich,
a život jak lán pouště suchopárný;
tu jednou z rána vzrušeně se zdvih'
šel, byt si najal zrovna u kasárny.

A znovu žil. Den co den v okně stával
a zíral na dvůr, rekrutů kde šik
byl honěn v před a v zad a v levo, v pravo –

při každé chybě zlostně pěstí mával,
klel neustále, někdy hlasně vzkřik'
a zřídka jenom mružel: Hoši, bravo!

Sonet z ciziny.

Ta slova listů vašich truchlivá,
ó přátelé, mám v krvi; dobře vím,
že u nás všecko dále prohnívá,
že dusíte se vzduchem morovým,

že choroba ta duší strašlivá
snad léků nemá, že snem bláhovým
už dnes je myslit, že se ukrývá

v budoucnu jiného cos – všecko vím...

A přece není jedné hodiny,
kdy necítil bych mříže ciziny,
kdy nechtěl bych jak uvězněný pták

v to bahno zpět a v ten vzduch morový,
jím potácet se, brodit všelijak
a hořekovat nad vším jako vy...

Sonet říjnový.

Už jenom rozteskněná elegie
z té země vlá zpod šlojířových^[1] par...
Uvadlá kráska ve všech koutech kryje
uvadlé květy, památky svých jar.

A přec ta touha: dál se líbit – žije
v ní ještě; dosud neschlad' nitra žár,
pestré si šerpy kolem těla vije
a do vlasů si sází aster pár;

a smát se chce, jak smávala se kdysi –
však ve vráskách jí tuhne tento smích
a už z nich jenom soucit, soucit žádá...

A ona vše to tuší as a hádá:
sta slz vždy z rána po šatu jí visí
v probdělé teskné noci prolitých.

Sonet z literárního života českého.

Já zažil leccos... V hlučném slavopění
mou hlavu mnozí laurem^[2] věnčili,
já vzal to klidně, nepad' v opojení

a nedal zmást se ani na chvíli.

Vztek jiných, hloupost, neporozumění
mi mnohou ránu také vsadily,
já prohled' je, a rány v okamžení
ranami více pro mne nebyly.

Jen jedno v kůži moji necitlivou
vniklo a vniká: jedovatým bodem
ty tenké jehly, jež jsou mezi námi

už jaksi modou, jež i dobrý známý
v slově a písmě s obratností tklivou
ti v tělo zatkne – jen tak mimochodem...

Sonet o našich výtečnicích.

Dvě myšlenky či tři má on
a jimi renomuje^[3]
po vlastech našich jako zvon,
jenž dvěma rázy duje.

Tu vbije v řeč je, v feuilleton,
tu v knihu rozředuje –
tak živ je z nich až v dnů svých sklon
a velkým mužem sluje.

A národem pak vane žel
nad smrtí muže ctného...
A zatím za několik jar

rýpalů kdesi vzkřikne pár:
Jen dvě – či tři myšlenky měl –
a ty nebyly jeho!

* * *

V sentimentálním mládí milovali
jsme podzimky a žlutých listů pád,
a šedé mlhy, které napadaly
pustnoucích do zahrad.

A teď má člověk rád
to velké slunce, jež se v obzor valí
v glorii blesků, rád dnů žhavých řad,
zem zžíhanou, jež pod nohama pálí.

Když podzimek teď slzný krajem táhne,
mlha špinavá když všude rozložena,
náladu očistce kdy nese každý z dnů –

po zlatém víně ruka ráda sáhne:
v něm je ta záře slunce uzavřena,
žár července a blaho letních snů!

Sonet pro nevěstu.

Tak jdete, nyní ještě slečna,
a přijdete jak milostpaní...
Pak začít má to milování,
jak snila jste, do nekonečna...

Pár nocí, dní... a málo vděčná
vám prosa začne: domu paní
být: kuchyň, jídlo, praní,
dnes, zítra a do nekonečna.

A řada hořkých odříkání
a dissonanční hrozná tony
v tom doživotním duettu –

vše, jak to žily ženy ony,
jež známe se šedivou skrání
a trpkým tahem u retů...

Sonet z procházky.

S kaštanů listy již sevátý –
jak jsou teď stromy už holé!
Pár listů mají jen akáty,
ty s prvním větrem jsou dole!

Nebes pruh v šedivo rozpjatý
s mhou splývá v obzoru kole,
a pár vran s černými pařáty
zří drze na tě z brázd pole...

Zříš v příkop u cesty do trávy:
pár sedmikrás kvítek svůj krvavý
z té zeleně zmrzlé vznést pídí...

Nic se tu nehne, nic nešumí...
Těm podzimkům člověk tak rozumí
a tak je z duše nenávidí...

Sonet o různé tragice.

Nad skonem Romea a Julie
dnes steré oči slzy prolévaly...
ta tragika! tak osud zdtří je –
a oni se přec tolik milovali!

a nedostali se!...
Ah, krutý je
k těm dámským citům Shakespeare zastaralý:

nuž necht' ten slavný pár zas ožije,
my bychom dnes mu jiný konec dali!

Necht' vezmou se! A tak za roky čtyři
Julie ztloustne, Romeo jen hýří
a záletníci... dětí mají pět –

– fuj! – čtenářko má, volá as tvůj ret?
A přec, mé dítě, v tomhle věci shoně
je tragika ta větší – však jen pro ně...

Sonet o bílém dravci.

V houpací sesli létá sem a tam
a líně zírá v plochu jedné stěny;
ten tmavý zrak, jenž jindy blesk a plam,
je šedou nudou dneska přimhouřený.

Čtla román... zívla... starý, hloupý krám...
směs liter... Duch už je vším přesycený...
A přec je hladov – po čem, neví sám,
jen pocit prázdna je to bezejmenný...

A zívá... vstane... k zrcadlu se staví
a protáhne se... výraz usmívavý
jí zachví na rtech...
Toho duši vem,

– jak říká Ind – bůh na milost už jen,
kdo s tygrem setká se tak v žití svém,
když dravec znuděn je a přesycen!

Sonet z vlaku.

Vlak prolet' tunelem... do zadu spěti

bokem svým zdá se stráž tmavá...
na znak se válí tam pár bosých dětí,
jedno z nich čepicí mává...
Stráž letí dál a dál... zakrslé sněti^[4]

stromku se zamihly... kůzlata hravá
kmitla se na skále... obloukem letí
v zad mochny, slzičky, zažloutlá tráva...
Stráž náhle skočí v zad... mohutný vrch

zvedá se za tebou... v špičatou výš
– naivnost vesnické duše! –
Kam jistě bije hrom za bouřných sprch,

ona tam mezi dvě zakrslé hruše
dá Pána Krista na červený kříž!

Sonet na prastarý motiv.

Mám jisté jméno mezi lidmi těmi,
jež čtení veršů dosud opíjí;
i talent prý – jak vždycky dozná se mi,
i když mě kritik jinak zabíjí.

Básnická sláva! Patřit ve své zemi
k národa chloubám, k oné legii,
jež vítězně jde věků peřejemi,
kde bohů rod i králů pomíjí!

Náš praot, Homér, žebrák byl a slep
– tak fama praví – možnost je tu blízka...
a mythus tím jen dojemnosti získá...

My děti jeho – ach, ten chléb, ten chléb!...

Za pětku často dal bych slávu svou
a talent ten dal ještě náhradou!

Sonet z měsíční noci.

Ty noci, kdy sen prchá skráním,
ty mrazivou mhou zhaleny,
k vražedným dumám, vzpomínáním
se zdají býti stvořeny.

Řad roků s trpkým odříkáním
a bídou, klamy sycený,
dny, zhořklé zradou, vztekem, lkáním
a hloupou láskou zničeny,

a zášť a ústrk, ponížení –
vše, vše ožije v okamžení...
Když šedý den pak líně tluče

ti na okno a plaší stín –
jej vítáš s krví plnou žluče
a s mozkiem, jenž je samý blín.

Sonet idyllický o dušičkách.

Toť svátek mrtvých; z divého dnů letu
je vyrvaný a hrobům věnovaný
a na těch hrobech leží plno květů
a planou svíce... Hřbitov na vše strany

od rána pln. Je každý zadumaný
a tichá modlitba mu plyne s retů...
pak myslí vážně na ty žití rány
a na to, kdy sám as dá s bohem světu...

Pak k polednímu – rozhlíží se maně
a prohlíží si blízké hroby, květy,
líc spolubližních a jich toaletty.

A odpoledne, kdy mha vstane šerá,
pomlouvá v kruhu bližních do večera
ty všechny, jenž tam tlí už v klidu Páně...

Zenonu ryt. Przesmyckému (Miriamovi).

Ty orgie, jež žijem v jizbě mé!
Kdy paní Hedva plní šálky čaje,
cigaro plá, a my se noříme
v ty milované, nekonečné taje!

Poesis! Krása!... Boje svádíme,
kde sofisma a vtip svou roli hraje;
ty, trochu klassik, chladný k vervě mé,
já, Jakobín, jenž autoritám laje,

tak zápolíme. Že tím proudem řečí
z nás nikdo druhého už nepřesvědčí,
to víme předem... K druhé, třetí ranní

však spokojeně ulehneť si k spaní
a ve vzpomínce na ten boj svůj parný
říkáme z Titem: Den ten nebyl marný...

Sonet z Alp.

Byl barák to prostý, dřevěný,
jenž změněn byl na hospodu;
tam pili jsme mok temně červený,
byl vytlačen z letošních plodů.

Den celý mračen čeřeny
se táhly od východu
a na ty alpské hřebeny
stříkaly drobounce vodu.

Však za to večer byl třpyt a klid...
hlubokou roklí bylo nám jít,
tam seděla ozvěna lkavá.

A my tam stanuli na chvíli
a německé echo to učili
řvát naší otčině: S l á v a!

Sonet o dějinách sonetu.

Vlastenci staří, jenž už dávno leží
pod deskou v klínu mohyly,
své staré znělky v potu, trudu, stěží
a nemotorně robili.

Pak ti, kdož přišli, dvoje čtverospřeží
si rýmů nejdřív v papír vstavili,
však jak v ně práskli, rýmy běží, běží,
až pasažéra – jádro – ztratili.

A pozděj sonet byl jak výstřel z děla:
vyrazil kouř, a rána zaduněla,
zda ostře – slepě – pro kouř nevíš už.

Moderní sonet nyní jest jak nůž,
vylétne z pochvy, v modro zahrává
a když se tkne, do krve řezává.

Sonet v listopadu.

Šeré ráno, šerý den,
nebe jako z oceli –
šedé světlo do oken
zří jak žebrák nesmělý.

Kotouč slunce zvetšely
stranou mdle se leskne jen
jako plech, jenž pohozen
leží v schladlém popeli.

Člověk s resignací zří,
jak se staví v šedý řad
to „dnes“, „zítra“, „pozítrí“ –

nemá stesků, nemá tuch –
leda moci jak pár much
po ty dny kdes v koutku spat...

Sonet z vesnice.

Pár bosých dětí jako běsi
před vraty statků svévolí;
na trávu po návsi se věsí
prach hus a kachen; z stodoly

zní tepy cepů, za vsí kdesi
je echo hlučně hlaholí;
ve žlutorudých barev směsi
sad každý tone; v topoly

u hřbitova pár vran teď slétlo;
kouř z chalup padá ku zemi.
Jdeš ze vsi. Siné, truchlé světlo

chví dokola. A v šíři v dáli

se nebe v posupný mrak halí
nad zoranými pláněmi.

Lvu N. Tolstému.

Tak mníš, že nyní v žití vírném toku
jsi našel pevný bod. A voláš v svět
s tou zmrtevující resignací v oku:
Pryč se skepsí – a k slovům Krista zpět!

Jak, nazpět, nazpět? Tolik hrozných roků
je žito marně?... Devatenáct set!...
A přes ně zpět a líbat ránu v boku
s tou věrou dětství? Tam, v tom moři běd

Ize najít ostrov, kde je klid a štěstí?
V té přísné askesi a odříkání?
V zapření sebe, v truchlém umírání?

Když spasí víra – proč už nepřenést
přes kříž i krev dál odvážlivou nohu
až v slunný Olymp usmívavých bohů?

Sonet o chocholouši.

Už je tu filistr^[5] ten pravý
v svém těsném šedém svrchníku,
jenž cop svůj špičkou vzhůru staví
dle předků svojich návyku.

S rodinou venku léto tráví
po sadech, polích, trávníku,
teď usměvavý, plný zdraví,
se vrátil v město. Ze zvyku

ve hlučných ulicích rád dlívá,
rád pohovoří, rád se dívá
s rozšafným klidem v shon a chvat,

všech výtržností však se straní,
lotrům se vyhne na setkání
a s šerem chodí moudře spat.

Sonet z listopadové půlnoci.

Jen tramway řinčící
mihla se ulicí,
jakýsi ospalec
kýval se v ní.

Skučící vítr rve
lamp světlo blikavé,
sklo chvilkou třesavě
do noci zní.

Ve výši chmurně pne
nebe se posupné –
teskno tu, pusto tu, příšerný cit,

jak by ta zem celá
už byla vymřelá,
jen ty s svou bolestí zůstal tu žít.

Sonet intimní.

Odraná hruše v středu pustých lad,
jíž chladný vítr semo tamo hází...
Proč jen ten obraz dneska napořád
mi hlavou tane... Přijdou brzy mrazy,

šlehavý sních zřím vzduchem poletat,
a místy se jak rubáše cár sází...
ta hruše stojí v středu pustých lad,
a vítr sněťmi semo tamo hází...

Ty mládí moje, mládí nevrátivé!
Ty žití moje, v němž už život svad'!
Mé smutné dny, dny šeré, živořivé!...

Jak sních ten šlehá! Jak se hustě sází!...
Ta hruše zdraná v středu pustých lad,
jíž chladný vítr semo tamo hází!...

Sonet – podobizna.

Teď o ni srdce s rozumem se hádá,
a každý z nich vítězí na chvíli:
na zimu žití rozum myslit žádá,
však srdce chce snít jarní idylly.

A mezi nimi ona sem tam padá:
modlí se, pak čte román unylý,
v hrob touží, pak se rázem v dumy vpřádá
o vášních, které by ji opily.

Můj říjen tady – hlasem neklidnějším
ti říká – zatím člověk vždy ji vidí
na líci s pudrem, v šatě nejmodnějším.

Noc propláče – pak hned jak děvče sní.
Podzimku astry z duše nenávidí
a je v něm vždy jak vosa nervosní.

Sonet o západu slunce v listopadu.

Bezútěšná mlčící
pláň svůj pohled k nebi věsí...
v mrazivých mlh směsici
dopadlo teď slunce kdesi.

Ticho... Náhle podnebesí
rudne... rudne... kouřící
jak krev by lilo v oblak směsi
slunce skonávající...

Těžkým letem na vše strany
pátrajíce hlavou svou,
k západu teď letí vrány,

snad tím nachem oklamány,
z hnízd svých v rudou výheň jdou
za domnělou mrtvolou...

* * *

Slaměný klobouk vsazen na vlas tmavý,
z pod něho zří dvě hnědých plamenů –
kolikrát za den tak se před mě staví,
kolikrát za den na ni vzpomenu!

Co ještě dnes chce zrak ten vyčítavý,
co chce ten zbytek mojich jarních snů?
Vzpomínky? Má je. Žel? Žel ten mě tráví,
ten moh' už splatit vinu dávných dnů...

Chce mstít se? Zač? A chceš-li, viz ty řádky:
já klidu nemám, štěstí přízrak sladký
mě minul. Žití mé jen smrt je pomalá.

Jsem bědný, roztrpčen a hůř a dneska víc,

než když's mi soucitně tam hladívala líc,
a tiskla hlavu mou, v mé vlasy plakala...

Sonet z podzimního večera.

Na posněženou zemi splývá
tma mrazivého prosince;
jde noc k nám šílená a divá,
jak uprchla by z blázince.

Hřmí do oken a v kamnech zpívá
a skáče, píská lehýnce
a hned je zase zádumčivá
jak při podivné vzpomínce.

A zase zuří, lká a svistí
a trhá slední suché listí,
kde jaké chví se na sněti...

Pak sténá cos... ten hlas se chvěje,
a ty si myslíš: to si přeje
pár fial už zas viděti...

Sonet o staré bolesti.

Ach, často, často člověk vzpomínává,
když půle žití zapadla už v stíny...
A nevím, co se všecko jiným zdává –
já vím, že mám vždy jenom pocit špíny.

Jak bych byl vstoup', když doba dětství smává
mi uprchla, v střed rmutné kalužiny,
a jdu a jdu, a špína neustává
mi stříkat v líc – ne, nemám pocit jiný...

Co těšilo mě, co jsem rád kdy míval,
več věřil jsem a všechno, co jsem ctíval,
idee, lidé – na všem je ta špína...

Mé upomínky!... Přítomných dnů řadu,
jež plyne chladná, omrzelá, líná,
v bezesných nocích potichu k nim kladu...

Sonet kosmický.

Vy ponížení, žitím šlapaní,
otroci bídní, lidstva pariové,^[6]
jenž nemáte než plané doufání –
necht' sonet tento vpíjí vaši rtové:

Čas přijde, že kdes v kosmu ústraní
zem rozpadne se v prášky atomové,
a slunce v popel: směs ta uhání
aetherem bezdným v končiny kams nové.

A potom zas ta tvůrčí síla něčí
atomy prochví... budou splývat spolu
a růsti, růsti v nových světů řad –

pak váš snad prach mít bude cenu větší,
než všech těch velkých šťastných v zemském dolu –
než i tam visí při tom slůvko: snad...

Sonet didaktický.

Je slušno, bychom dali hrstku klasů
do spousty bezcenného plevele –
můj synu, měj k mým slovům zřetele
a nenechej jich zajít bez ohlasu:

– Já věřím, že po době setmělé
nám velké jitro svitne plné jasu,
že lidstvo bude ctíti Dobro, Krásu
a Ctnost a Pravdu –
Hledíš nesměle
ty na mne? Synu, už jsou lidé tací:
těch čtvero řádek – ovšem v variaci –
na všecko přilep, co chceš napsati,

a budeš rázem poet znamenitý,
zářivý prorok, věštec humanity,
jenž doufá sám a učí doufati.

Sonet o slávě.

Jak jásá Vídeň! Kéž by tyto davy
Grillparzer kyselý moh' shlédnout nyní,
kéž dnes by ožil Mozart usmívavý
a zřel to nadšení! Kéž všichni jiní,

jimž touhou po uznání vadly hlavy
a hořkla krev zde!... V palácové síni,
v buržoy^[7] domě, ve výkladní skříni,
ve sloupcích novin – jeden hymnus slávy!

A jak by ne? Vždyť favorit ten Vídně,
syn Esperance z otce Caldina
Espoir, hřebec sametově skvělý,

dnes při závodech prvou cenu klidně
zas sebral, a přec o ni také jeli
vítězi z Pešti, ba i z Berlína!

Sonet o minulosti.

Tradice sešlé, pravdy zšedivělé
a prázdné zvyky, vetchých zásad sklad,
studené formy, řády ztrouchnivělé
a otravných lží celý řad –

dědictví pěkné s vážnou dumou v čele
jsme přejali, a zdaří se nám snad
– ne-li je zmnožit – aspoň takto celé
potomkům věrně zachovat.

Z té mrtvoly, jež slove minulostí,
tak ssajem stále svoje živoření,
jdem k předu s hlavou otočenou v zad.

A náležíme jí od narození
a její budem navždy do věčnosti
a nebylo by třeba umírat.

Sonet – recept pro získání zvučného jména.

Nač ještě psát cos? Už jsou otřískány
ty slasti lásky, vzdechy, bolesti,
pohádky srdcí, sudby kruté rány,
šedivé mythy, lidské neštěstí.

Psát hádky s bohem? Kreslit v bílé blány
svit jitra, les, jímž vánek šelestí?
I tady vždy ti kývá s jedné strany
Ben Akiba,^[8] muž čestné pověsti. –

Nervi si vlasy. Je-li, druhu milý,
v tvých prstech psavost, třeba mozek prázdný,
rač dobrou radu mou si pamatovat:

posad' se na trůn, vezmi papír bílý

a začni pěkně všechny tyhle blázny,
jenž ještě píše, s hůry kritisovat.

Sonet melancholický.

Kdys o svých příštích podzimcích jsem snil,
– ach, mladost ráda o budoucnu snívá –
že bude řetěz blažených to chvil,
máj věčný v duši, kde si láska zpívá.

A jak to každé snění od jakživa
se nevyplní – i můj los to byl...
jde za jeseň jeseň zimomřivá,
a všechny stejné... zbývá jeden cíl

a jedno snění: Přejdou roky snad
a přejdou psoty, přejdou trpké chvíle
a přijde zima... V lenošce se hřát

u kamen budu... Babkou čtveračivou
má žena bude... a s mou dcerou divou
mé budou čítat vlasy šedé, zbylé...

Sonet o peripetii v životě.

Dřív nebo pozděj – ale jednou v žití
ta chvíle přijde: padne odkuds rána;
je netušená, nikdy nečekána,
a pod ní se tvůj celý život sřítí.

Ta nezabijí – ale horší býti
smrt nemůže: je duše rozedrána
a zlomena, a zní v ní věčná hrana,
ji nelze vyhojit, ne utišiti.

Ty žiješ dál sic – se staženým retem
z těch trosek žiješ; při té hrozné práci
jsi tich – to že už k vzteku není síly –

tak, troška sám jsa, vlečeš se tím světem –
a bídu tuto spolubližní milí
svým eufemismem zovou resignací.

Sonet sarkastický.

Po letech jednou (optimista pěl),
vyoře člověk meč kýs zrezavělý,
a nad tím mečem vzdychne jeho ret:
„Tož tím se lidé kdysi zabíjeli!...“ –

– Ó, za pár roků (jsem dnes já zas čet',
psal optimist to věrou rozechvělý),
pták bude stavět hnízdo v jícnu děl
kdes v koutě ráje, jímž svět bude celý. –

Ta prvá věta stará je sto let.
Ta druhá z dneška. Obohatí obě
optimistickou fraseologii.

Od mečů k dělům zatím přešel svět
a doufá, že už stroje zrobí sobě,
jež za minutu ran stodvacet sijí...

Sonet o kulturním člověku.

Ted' se svou kulturou a se svou poesií,
a s plody přísných věd a velkých teorií,
krev v žilách uvadlou a nervy strhané,
v dny příští hledíme a strach nám mrazí šíji:

Vzduch mrtvý leží kol: co odtud nastane?
Ze země chvílemi vzdech těžký zavane.
Čas bouřný valí se a mračna obzor kryjí.
Co přijde, stihne nás sezláblé, bezbranné...

Ach, dávný praot náš, jež vzpomínáme stydně,
jež lesem polonah a nivou těkal klidně,
jež v pěsti třimal kyj, spal kdesi ve skrejši,

jed' maso syrové, ba teplou krev i píval,
měl divý vlas i vous a zle se ve svět díval –
ten praot barbarský byl přec jen šťastnější...

Sonet pro přítele.

Můj drahý, věř mi, vidím každým dnem,
jak bezcennou je veršovníků práce,
a věř, že cítím odpor v nitru svém
ku každé cizí i své vlastní řádce.

Táž slova... tytéž věci... a též hladce
ti papouškuje každý mrštným rtem
a tak – bych shrnul všecko v řádku krátce:
dnes verše jsou už anachronismem.

A bůh ví proč – snad doba je tu vinna,
snad lidská řeč, jež mohla by být jiná,
a hlemýždím jen leze vývojem –

Však jisto je, že pěstovat moh' kdysi
jsem modní folklor, vtipné cestopisy,
dnes užil bych své slávy s pokojem...

Sonet časový.

Za Pravdou, za Pravdou! dnes heslo naše je,
dnes Pravda všude jest jen zvěří štvanou...
My za ní honíme se plni naděje –
a ona s námi hraje schovávanou.

Tu vane její dech – tu kmitnou kročeje,
my za ní – ona jen se schýlí stranou,
i hávu kus nám v dlaň chvilkou se zachvěje
a ona jen se směje: v neshledanou!

A snad to dobře tak... a pro ni dojistá...
Ach, ona dobře zná ten velký lidský vtip!
když urvat nechá si jen roucha svého cíp –

jej lotrů, kramářů rve rota nečistá,
zfalšuje, přebarví a chlubně křičící
jím napaluje lid po krámech v ulici...

Sonet nihilistický.

Já vím, že nevím nic! Čest' tomu, jenž to prál
a větou jedinou chyt' celou moudrost' žití...
Ó není báse zde, na níž bys pevně stál
a klidně patřit moh' na časů vlnobití!

Co pravd tu bylo už s pevností žulných skal,
co zásad, názorů! A vše to vždy se sřítí
jak písek. Lidstvo jím se vleče dál a dál
a novou skálu chce zas někde postavití.

Už nohy klesají a do písku se boří,
jen ruce hořečnej' ty nové valy tvoří,
zrak zemdlen touhou je po klidném zátiší...

Číš vzhůru, přátelé! My, jenž vše popíráme

a hořký úsměšek z těch marných tuch dnes máme –
jsme pravdě největší snad přec jen nejbližší!

Sonet o sobě.

Šik – tábor – škola – a jak dál to zvou
ti naši soudci v republice krásy,
kde pro ta slova seriosně rvou
si jména, čest' i sporé svoje vlasy –

mně cizí je. Jdu jenom cestou svou,
mé svědomí mi soudcem pro vše časy,
a lhostejno mi, zda za stopou mou
hřmí potlesk chas a letí laury massy.

Jsem ve všem atom doby svojí.
Co jí vše, vše též hrudí mojí,
co v hrudi mé, tím verše zní.

Chvílemi klnu bídě její,
chvílemi se jí hořce směji
a vždycky, vždycky trpím s ní...

Sonet – epilog.

Jak člověk slušný, autor zdvořilý,
můj čtenáři, před touto zimou lednou
se loučím s tebou! (Zimu prožili
jsme již, však jsem to také popsal jednou.)

A jest-li moje verše zvířily
v tvém nitru stesk a bolest' bezprostřednou –
pak tisknu ruku ti... my platili
as stejně cenu živoření bědnou.

Však jest-li klidně's desky jejich sklopil,
nic necítil a pranic nepochopil –
pak skloň sluch k hlasu mému věštčímu:

Jsi šťastný tvor a nevyboč z té dráhy,
plať daně, střídme jez a spat choď záhy
a teplý oděv kup si na zimu!

[1] šlář, šlojíř, šlajr (z něm.) - závoj

[2] laur (z lat.) - vavřík

[3] renomovat (z fr.) - vytvářet dobrou pověst

[4] sněť - větev

[5] filistr (z něm) - omezenec, zpátečník, šosák

[6] pária - příslušník nejnižší kasty, vyděděnec, vyvrhel

[7] buržoa (z fr.) - movitý měšťan

[8] Ben Akiba - židovský učenec, talmudista